

Fryderyk Józef Moszyński

Fryderyk Józef Moszyński herbu Nalecz (ur. 14 marca 1738 roku w Dreźnie, zm. 21 stycznia 1817 roku w Kijowie) – referendarz wielki litewski od 1773 roku, sekretarz wielki litewski, marszałek wielki koronny w latach (1793-1795), general-major wojsk polskich od 1768 roku , wicekomendant Szkoły Rycerskiej w latach 1768-1793^[1], w 1771 roku mianowany oboźnym wielkim litewskim^[2], starosta nowokorczyński w 1771 roku^[3].

Syn Jana Kantego i Fryderyki Augusty, nieślubnej córki Augusta II Mocnego i hrabiny Cosel. Brat Augusta Fryderyka Moszyńskiego.

Urodził się po śmierci ojca. Był wnukiem naturalnym Augusta II Mocnego i hrabiny Cosel. Kształcił się w Saksonii. Robił szybkie postępy w nauce, znał języki obce, grał na instrumentach, śpiewał i *zapamiętałę tańcował*. Działalność publiczną rozpoczął od królewskiej nominacji na stopień pułkownika w regimencie piechoty saskiej^[4]. W wieku nieco ponad 16 lat, 16 listopada 1754, został pułkownikiem wojsk koronnych i otrzymał od króla-wuja Stanisława Augusta starostwo wobolnickie w ziemi upickiej na Litwie. Został starostą grodowym nowokorczyńskim 22 maja 1762 roku. Na objęciu starostwa był biskup krakowski Kajetan Soltyk, który po uroczystości *spłynął Włsgą do Warszawy*. W tym samym roku został po raz pierwszy posłem do sejmu z ziemi sandomierskiej. Bogacił się bardzo szybko, odkupił od Stanisława Wybranowskiego, chorążego lubelskiego, starostwo lipnickie a także otrzymał od króla ekspatywę (nadzieję) na dwa wójtostwa w ziemi sochaczewskiej^[4]. W dniu 28 maja 1766 został powołany do Komisji Skarbowej Koronnej, w której zasiadał do 1778. Byli wraz z Antonim Tyzenhauzem - podskarbiem nadwornym litewskim najważniejszymi doradcami finansowymi króla. Od 1768 był w stopniu podporucznika *podkomendantem* korpusu kadełtoń, komendantem korpusu był Adam Kazimierz Czartoryski w stopniu porucznika. Dofinansował Szkołę Rycerską z własnych funduszy (191 774 zł polskich). W 1767 wybrany posłem na Sejm Repiniński. Otrzymał Order Świętego Stanisława w 1770 i został mianowany przez króla oboźnym wielkim litewskim a niedługo potem referendarzem wielkim litewskim. W związku z tą funkcją brał udział w posiedzeniach sejmu, począwszy od sejmu 1776 roku (*mokronowskiego*). W 1771 odznaczony Orderem Orła Białego^[5]. W 1778 został ponownie posłem a sejm

wybrał go do Departamentu Skarbu Rady Nieustającej. Członek Departamentu Interesów Cudzoziemskich Rady Nieustającej w 1779 roku^[6]. Król 27 maja 1781 mianował Moszyńskiego świeckim sekretarzem wielkim litewskim. W 1787 został plenipotentem majątkowym w Rzeczypospolitej księcia Grigorija Potiomkina. Posel województwa bracławskiego na Sejm Czteroletni w 1788 roku^[7]. We wrześniu 1789 roku wszedł w skład Deputacji do Formy Rządu, powołanej przez Sejm Czteroletni dla określenia ustroju Rzeczypospolitej^[8]. Zasiadł jako wytrawny znawca spraw ekonomicznych, rozwijał w tym kierunku pożyteczną działalność, zwłaszcza na Sejmie Czteroletnim gdzie układał statystykę skarbową oraz projekt ekonomicznego odzwignięcia kraju. Był autorem konstytucji sejmowej *Lustracja dymów i podanie ludności*, wprowadzającej pierwszy w historii Polski spis powszechny. W 1792 przystąpił do konfederacji targowickiej, był konsyliarzem konfederacji generalnej koronnej^[9]. W tym też roku był również delegowany przez konfederację targowicką do zasiadania w Departamencie Interesów Cudzoziemskich Rady Nieustającej^[10]. Na sejmie grodzieńskim, po złożeniu urzędu przez Mniszeha, został marszałkiem wielkim koronnym. Był członkiem konfederacji grodzieńskiej 1793 roku^[11]. W 1793 roku wszedł do komisji sejmowej badającej sprawę nagłego upadku banków w Rzeczypospolitej. Został członkiem nowej Rady Nieustającej jako zwierzchnik poliki i *Prezesa Komisji Ekonomicznej Króla Jegomości*. Powszechnie znienawidzonego Moszyńskiego w czasie insurekcji kościuszkowskiej 28 czerwca 1794 rozjuszony tłum warszawski chciał powiesić. Uratował głowę dzięki interwencji Ignacego Wyssogoty Zakrzewskiego. Na starość osiadł w swoich dobrach wójtowski, korzystał z milionowego majątku, posługiwał się tytułem wyłącznie honorowym *Rzeczywisty Radca Tajny Cesarstwa*^[4]. Był dwukrotnie żonaty: z Salomeą, córką Adama Ryszczewskiego - kasztelana lubaczowskiego i z Barbarą Rudzieńską - córką starosty chełmińskiego Michała, zmarł bezpotomnie.

Przypisy

- Jarosław Gdański, Mariusz Machynia, Czesław Szrednicki, Kamil Stepan, Wojsko Koronne. Formacje Targowicy, szkolnictwo wojskowe. Varia, Uzupełnienia, Kraków 2003, 67.
- Urzednicy centralni i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV-XVIII wieku spisy opracowali Henryk Łulewicz i Andrzej Rachuba, Kórnik 1994, s. 103.
- Plata Woyska Y Chleb Zasłużonych : To jest Taryfy, Kwart. Hyberny, Poglownego, Łanowego, Y inne przydatki dla wygody i ciekawości publiczney. Zebrane, y Do Druku Podane, 1771, s. 10.
- Julian Bartoszewicz, *Znakomici mężowie Polscy w XVIII w., t. II*, Petersburg: B.M. Wolffa, 1856, s. 117 - 198.
- Kawalerowie i statuty Orderu Orła Białego 1705-2008, 2008, s. 210-211.

- KALENDARZ polityczny dla Królestwa Polskiego y Wielkiego Księstwa Litewskiego na rok pański 1779. w Warszawie, Nakładem y drukiem Michała Groella Księgarza Nadwornego J.K.Mci., [b.n.s]
- Kalendarzyk narodowy y obcy na rok ... 1792. ..., Warszawa 1791, s. 332.
- Volumina Legum, t. IX, Kraków 1889, s. 107-108.
- Dariusz Rolnik, Szlachta koronna wobec konfederacji targowickiej (maj 1792 - styczeń 1793), Katowice 2000, s. 162.
- Korrespondent Warszawski Donoszący Wiadomości Kraiove y Zagraniczne. 1792, no 63, s. 579.
- Volumina Legum, t. X, Poznań 1952, s. 54.

Fryderyk Józef Moszyński

Fryderyk Józef Moszyński na obrazie Józefa Grassiego

Nalecz

Rodzina	Moszyńscy
Data urodzenia	1738
Data śmierci	1817
Ojciec	Jan Kanty Moszyński
Matka	Fryderyka Augusta z Coselów
Żona	Salomea z Ryszczewskich Barbara z Rudzieńskich
Dzieci	Bezdzietny
Odznaczenia	

Liczba dymów miejskich i wiejskich (gospodarstw domowych) w I Rzeczypospolitej, według spisu

statystycznego Fryderyka Moszyńskiego w 1789 roku